

MAJ 2026

Raport z granicy polsko-białoruskiej

Uszczelniliśmy granicę polsko-białoruską! Dzięki odpowiedzialnym decyzjom żaden imigrant w 2026 roku nie przekroczył w nielegalny sposób polskiej granicy!

Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Obrony Narodowej, Władysław Kosiniak-Kamysz

W maju zarejestrowaliśmy zgłoszenia od 40 osób, spośród których 26 przebywało na terenie Polski. Część z nich, tak jak młody, podróżujący samotnie mężczyzna z Sudanu, poprosił o wsparcie po przekroczeniu zapory na polsko-białoruskim pograniczu. Jak czytamy we fragmencie raportu z udanej interwencji terenowej: *Był w dobrej kondycji fizycznej i psychicznej. Zmoczył się i zgubił buty podczas przeprawy przez rzekę. Był zawracany pięć razy. Raz lub więcej razy na Litwę, a potem na Białoruś.* Niestety, z informacji przekazanych przez inną grupę pomocową wynika, że w niedługim czasie po spotkaniu z wolontariuszkami mężczyzna został wypchnięty do Białorusi.

Z prośbami o wsparcie zgłaszały się również grupy osób, które w Polsce znalazły się po przekroczeniu granicy litewskiej. Wśród tych, do których udało się dotrzeć byli obywatele Afganistanu i Pakistanu, między innymi podróżujących wspólnie sześciu młodych mężczyzn:

Spotkałyśmy sześciu młodych mężczyzn, koło dwudziestki, w niezłej kondycji psychofizycznej. Mogłyśmy im dać herbatę, jedzenie, wodę i powerbanki. Nie potrzebowali nowych ubrań ani pomocy medycznej. Przyjechali z Afganistanu przez Rosję, Białoruś, Łotwę i Litwę. To ich pierwszy raz, wcześniej nie spotkały ich żadne pushbacki.

Fragment raportu z interwencji humanitarnej

Jeśli umrzemy, napiszcie o nas. Szukaliśmy tylko przyzwoitego życia dla siebie.

Fragment rozmowy z przebywającym w Białorusi mężczyzną z Sudanu

Niezmiennie od początku roku duża część zarejestrowanych zgłoszeń pochodzi od osób, które utknęły na terenie Białorusi lub Rosji. W przekazanych relacjach powtarzają się informacje o braku dostępu do procedur azytowych, pomocy prawnej czy medycznej. Przebywająca w Mińsku, podróżująca samotnie, kobieta w ósmym tygodniu ciąży, opisywała, że w związku z brakiem dokumentów oraz pieniędzy nie ma dostępu do nawet

najbardziej podstawowej opieki zdrowotnej. Podobne trudności opisał mężczyzna z Gwinei:

Piszę do Państwa dzisiaj z prośbą o pomoc i ochronę jako osoba z niepełnosprawnością, znajdującą się obecnie w bardzo trudnej sytuacji tutaj na Białorusi. Mam niepełnosprawność wynikającą z amputacji jednej ręki, która uniemożliwia mi samodzielne zaspokajanie podstawowych potrzeb. Ze względu na moją sytuację nie mogę obecnie bezpiecznie podróżować, korzystać z odpowiedniej opieki medycznej ani znaleźć odpowiedniego zakwaterowania na Białorusi.

Z danych Straży Granicznej udostępnionych w trybie dostępu do informacji publicznej wynika, że w maju funkcjonariusze Straży Granicznej dopuścili się 15 pushbacków.

Bili nas, aż nie czuliśmy już nic – pushback Samy¹

Pochodzę z Erytrei. Przez sześć lat mieszkałam w Etiopii, a od sześciu miesięcy przebywam [w Białorusi]. Chcę złożyć wniosek o azyl w Polsce.

W naszym kraju nie ma pokoju. W naszym kraju nie ma wolności. Nie można tam pracować ani normalnie funkcjonować. Nie da się tam żyć. Dlatego tu przyjechaliśmy.

Pierwsze przejście przez granicę

Około godziny 23:00 w październiku 2025 Samya wraz z grupą pięciu mężczyzn zaczęła przekraczać granicę polsko-białoruską w pobliżu Grodna.

Przecięliśmy druty i [...] przekroczyliśmy granicę. [...] Po przejściu prawie wszyscy z nas mieli obrażenia: jeden z nas miał ranę na nodze, inny na głowie, doznał poważnego urazu głowy, a jeszcze inna osoba nie mogła się ruszać z powodu odniesionych obrażeń. Inny mężczyzna miał uraz pleców, tak jak ja, uraz dolnej części pleców.

Kiedy Samya skoczyła z płotu, uszkodziła sobie kręgosłup. Nie mogła się ruszyć z miejsca i właśnie tam, pod płotem, zatrzymali ją polscy funkcjonariusze. Mieli na sobie mundury wojskowe w kolorach zieleni, brązu i czerni.

Kiedy nas zobaczyli, od razu zaczęli nas spryskiwać gazem pieprzowym. Była tam żołnierka i to właśnie ona używała gazu pieprzowego. [...] zażądali od nas naszych telefonów, zabrali je, a potem nas przeszukali. [...] Bili nas podczas przeszukiwania. [...] Zostałam pobita, kiedy leżałam tam na ziemi.

¹ Imię rozmówczynie zostało zmienione.

Jeśli chodzi o przedmioty, których używali do bicia – mieli gaz pieprzowy, psy, pałki, mieli wszystko. [...] Zakuli w kajdanki mężczyzn, ale nie mnie.

Żołnierze kazali psom nas gryźć. [...] Pies mnie gryzł, ale ponieważ miałam na sobie kurtkę, ugryzł kurtkę. [...] Doznałam urazu, ale nie krwawiłam. Natomiast mężczyźni bardzo krwawili.

Odczuwałam silny ból pleców, ale było ich wielu. Nie potrafię ich policzyć i podać dokładnej liczby, ale kiedy mnie przeszukiwali i znęcali się nade mną, padłam ofiarą przemocy seksualnej. [...] Leżałam na ziemi i nie była to tylko jedna osoba, która mnie przeszukiwała. Było ich wielu, wielu żołnierzy, którzy mnie niestosownie dotykali.

Niestety nie mogłam ich zobaczyć, bo nie pozwalali nawet spojrzeć w swoją stronę. Nie pozwalali na to. [...] Jeśli tylko spróbujesz choćby lekko spojrzeć w ich stronę, spojrzeć na nich, prawdopodobnie spryskają cię gazem pieprzowym. Nie odważyłabyś się więc nawet tego zrobić. [...] Kiedy cię przeszukują, dotykają każdej części twojego ciała. Dotykają cię w miejscach, których nie powinni dotykać.

Żołnierze mówili bardzo głośno, ale ponieważ odczuwałam ból, nie zwróciłam uwagi na to, co mówili. Myślę jednak, że być może nas obrażali. [...] Mówiłam do nich w moim lokalnym języku. Po prostu mówiłam, choć wiedziałam, że nikt mnie nie zrozumie.

Pushback Samyi

Funkcjonariusze kazali Samyi i jej towarzyszom wsiąść do samochodu. Ponieważ nie mogła poruszać się samodzielnie, mężczyźni z jej grupy wnieśli ją do środka.

Nie widziałam tablic rejestracyjnych. Ale wiem, że to był biało-niebieski samochód. [...] Chłopaki z mojej grupy wnieśli mnie do samochodu. [...] Samochód był mały, wsiedliśmy do niego od tyłu. [...] nie było tam tylnych siedzeń, tylko dwa przednie. Wszyscy na tylnej części samochodu siedzieli na podłodze. W zasadzie nie było gdzie usiąść, więc leżałam na podłodze.

Jedna osoba, jeden żołnierz prowadził, a druga osoba, która była z nim, to był policjant lub żołnierz. Były więc dwie osoby.

Myślę, że prawdopodobnie około godziny, może półtorej godziny, tyle mniej więcej jechaliśmy. A ponieważ bardzo mnie bolało, nie wiem, czy dokładnie pamiętam ten czas, bo skupiałam się na bólu w plecach. [...] Sposób, w jaki [funkcjonariusz] prowadził samochód, był dla mnie dość bolesny. To było jak jazda po wybojach, pełna wzniesień i spadków. To nie była płynna, normalna jazda samochodem.

Kiedy Samya i jej towarzysze dotarli do granicy², funkcjonariusze wypchnęli całą szóstkę przez bramkę w murze. Samya nie była w stanie się poruszać o własnych siłach.

[...] kierowca upewnił się, że samochód znajduje się blisko bramki. A moi przyjaciele, którzy byli wtedy ze mną w grupie, wynieśli mnie przez bramkę. [...] I w ten sposób zostaliśmy wypchnięci z powrotem. [...] Żołnierze rozkuli wszystkie kajdanki [...] Nikt nie miał na sobie kajdanek, kiedy ich pushbackowano.

Od momentu, kiedy przekroczyliśmy granicę, do momentu, kiedy nas wypchnięto, minęło prawdopodobnie półtorej godziny albo dwie godziny. [...] Jedyne liczbę jaką widziałam, kiedy nas pushbackowano to 296.³

Jeśli chodzi o ich obrażenia [mężczyzn z grupy], to byli w lepszym stanie niż ja. A ja byłam w naprawdę złej sytuacji. Nie mogli mnie zostawić, bo jestem ich przyjaciółką i jestem też kobietą.

Było bardzo zimno.

Białoruś

Kiedy znaleźliśmy się z powrotem w Białorusi, białoruscy żołnierze nas złapali i też nas mocno pobili. Bili nas, aż nic już nie czuliśmy, a szczególnie bili mężczyzn z naszej grupy. [...] Mnie też bili, bo powiedzieli: "Rusz się!", a ja nie mogłam się ruszyć, bo bolał mnie kręgosłup, nie mogłam wykonać żadnego ruchu. Ale właśnie za to mnie bili.

Było ich wielu. [...] Mieli rosyjską flagę. Po tym ich odróżniam. [...] Byli tam ludzie ubrani na czarno, a także tacy, którzy mieli na sobie zwykłe ciemne i zielone mundury wojskowe. [...] Byli uzbrojeni.

Białoruskie służby wysłały do obozu dwie osoby z grupy Samyi. Pozostałe cztery osoby, w tym Samya, zostały wypuszczone.

Ci, którzy byli ciężko ranni, tak jak ja, nie trafili do obozu. Ale tych, którzy byli w miarę cali, wysłali do obozu.

Poważnie nas pobili. A ci, którzy tak jak ja, odnieśli poważne obrażenia, zostali odstawieni na bok. Potem złapaliśmy taksówkę, żeby wrócić do domu. Było tam jednak wiele grup, więc w tym momencie zostaliśmy rozdzieleni.

² Kilka kilometrów na północny zachód od Brześćcia, na wysokości miejscowości Opaka Duża.

³ Słup graniczny nr 296 znajduje się w rejonie miejscowości Opaka Duża.

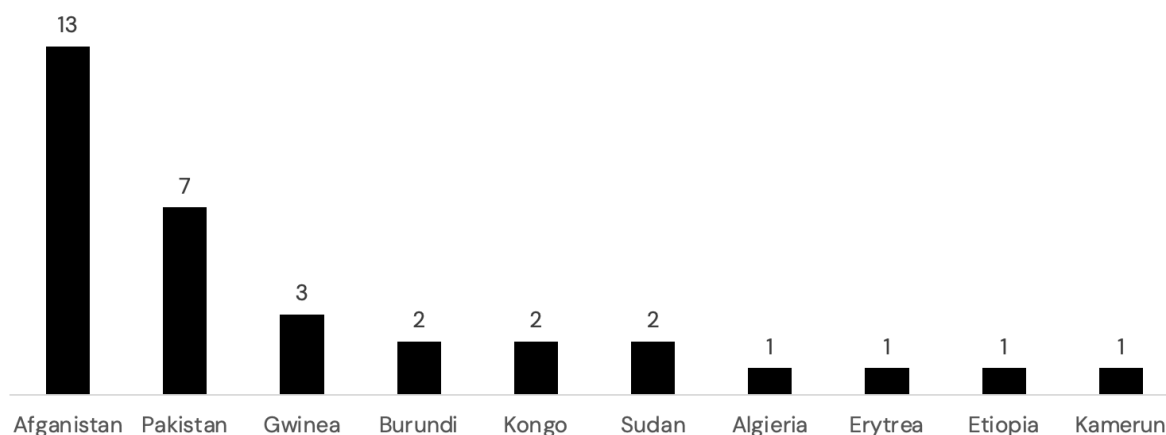
Zamówiliśmy taksówkę gdzieś indziej, nie do Mińska. Do miejsca, w którym przebywamy, w którym teraz jesteśmy. [...] Jestem teraz w złej sytuacji, a moja wiza traci ważność.

Czuję ból w dolnej części pleców i od wielu dni nie mogłam się ruszać, nie mogłam długo stać i nie byłam w stanie nic zrobić, nawet jeść. Moi przyjaciele podają mi jedzenie i opiekują się mną; w tej chwili nie mam dostępu do opieki medycznej, ponieważ przebywam w Białorusi.

Podsumowanie liczbowe

ZGŁOSZENIA MAJ 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczynki* (w tym w ciąży)
W sumie	20	40	1 (0)	5 (1)
w tym w Polsce	8	26	0 (0)	1 (0)
w tym w szpitalu	nd	2	0 (0)	1 (0)
w tym w Białorusi	10	11	1 (0)	4 (1)
w tym w muharramie	1	1	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Rys. 1. Kraje pochodzenia osób, które zgłosiły potrzebę wsparcia w maju 2026 r.

UDZIELONE WSPARCIE W MAJU 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
W sumie⁴	11	23	1 (0)	3 (1)
pomoc rzeczowa	6	18	0 (0)	1 (0)
pomoc prawna	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc medyczna⁵	5	5	1 (0)	2 (1)
pierwsza pomoc	1	1	0 (0)	0 (0)
pomoc w szpitalu	nd	2	0 (0)	1 (0)
Liczba podjętych interwencji terenowych			5	
Liczba udanych interwencji terenowych			4	

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

⁴ Wyjaśnienia poszczególnych kategorii znajdują się w słowniczku na końcu raportu.

⁵ W ramach pomocy medycznej przeprowadzono 7 telekonsultacji, które dotyczyły 5 osób w tym 2 kobiet (1 małaletniej)

WYWÓZKI I PRZEMOC ZGŁOSZONE W MAJU 2026

	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
Zgłoszone wywózki	1	1	0 (0)	0 (0)
w tym ze szpitali	nd	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc PL	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc BY	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc NN	0	0	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Słownik terminów

Zgłoszenia łącznie – łączna liczba zgłoszonych grup/osób w drodze, znajdujących się na terenie Polski, Białorusi, Litwy lub Łotwy. Nie uwzględnia osób przebywających w danym okresie raportowania na terenie innych krajów, ponieważ raport ma na celu zobrazowanie sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i na związanym z nią szlaku migracyjnym.

Grupy – osoby przebywające/podróżujące razem w momencie raportowanego zdarzenia np. pushbacku, interwencji humanitarnej. Osoby te mogą, ale nie muszą, być związane więzami rodzinnymi lub społecznymi.

Osoby indywidualne – liczba odnosząca się do pojedynczych osób.

Dzieci/małoletni – osoby poniżej 18 roku życia

MBO (dzieci/małoletni bez opieki) – osoby poniżej 18 roku życia podróżujące bez dorosłego opiekuna prawnego, a więc także małoletni podróżujący ze starszym rodzeństwem lub innymi krewnymi niebędącymi ich opiekunami w świetle prawa obowiązującego w Polsce.

Zapora (graniczna) – również: mur, bariera, płot – umocnienie znajdujące się na terenie Polski kilka – kilkanaście metrów od granicy z Białorusią, mające formę stalowego płotu, zwieńczonego zwojem drutu ostrzowego oraz znajdujące się obok zasieki ze skłębionego drutu ostrzowego.

Concertina – drut ostrzowy (żyletkowy), uformowany w duże zwoje, stanowiący dodatkową część infrastruktury na granicy.

Muharrama (arab. zabronione) – określenie używane przez arabskojęzyczne osoby w drodze do określenia pasa ziemi mieszczącego się między polską barierą graniczną a umocnieniami po stronie białoruskiej (systemą). Muharrama w języku arabskim oznacza „zabronione”. Osoby w drodze używają również dłuższego określenia المحرمة المنطقة, czyli „strefa zabroniona”. Osoby przebywają w pasie muharramy albo przed podjęciem próby przekroczenia zapory albo w

bezpośrednim następstwie pushbacku. Obszar ten ma kształt pasa o szerokości od kilku metrów do kilku kilometrów, a około 1,5 metrowy pas przylegający do zapory leży na terytorium Polski. Całość pozostaje pod ścisłą kontrolą służb białoruskich, które według relacji osób migrujących często przetrzymują je w określonych miejscach, nie pozwalając na powrót w głąb Białorusi i/lub czasem nakazując ponowne przedostanie się do Polski bądź przemieszczenie się w inne miejsce. Częstotliwość i charakter tych ingerencji jest zmienny.

Sistema – ogrodzenie i system elektroniczny odgradzające zmilitaryzowany pas pogranicza białoruskiego (muharramę) od reszty Białorusi.

Wsparcie udzielone – łączna liczba osób lub grup, do których udało się dotrzeć organizacjom i podmiotom działającym na Podlasiu i które zgodziły się podzielić z nimi informacjami (Grupa Granica + Ocalenie, niezrzeszeni mieszkańcy i mieszkanki Podlasia, kolektywy, jednostki, POPH).

Pomoc rzeczowa – wsparcie w postaci podstawowych pakietów pomocy humanitarnej: jedzenie, ubrania, woda, informacja. Udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc prawna – wsparcie w procedurach związanych z zapobieganiem wywózkom i umożliwieniem złożenia wniosku o ochronę międzynarodową udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc medyczna – profesjonalne wsparcie udzielone przez osoby z wykształceniem medycznym (podczas interwencji terenowych lub zdalnie).

Pierwsza pomoc przedmedyczna – wsparcie udzielane przez osoby bez wykształcenia medycznego lub po podstawowych kursach KPP/ratownictwa, takie jak przemywanie ran czy opatrywanie stóp okopowych.

Pomoc w szpitalu – pomoc rzeczowa i prawna udzielana osobom hospitalizowanym w wyniku przekroczenia granicy polsko-białoruskiej

Pushback (również wywózka, wypchnięcie) – przymusowe zawrótce do linii granicy osób migrujących lub zmuszenie ich do opuszczenia terytorium Polski bez należytego zbadania indywidualnych okoliczności; niezależnie od tego, czy otrzymały one postanowienia powrotowe, oraz niezależnie od tego, że wyraziły wprost chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Jak zwracają uwagę eksperci monitorujący naruszenia praw człowieka na południowych granicach Unii Europejskiej, pushbacki stanowią formę przemocy per se, dodatkowo powszechnie towarzyszą im inne formy przemocy fizycznej i werbalnej⁶. W Polsce pushbacki stosowane są na podstawie jednej z dwóch podstaw prawnych: art. 303b Ustawy o cudzoziemcach z dnia 12.12.2013 oraz Rozporządzenia MSWiA z 13.03.2020 r. Niezależnie od zastosowanej podstawy wywózki, większość udokumentowanych przypadków pushbacków z Polski na Białoruś przebiega według podobnego schematu. Po zatrzymaniu po polskiej stronie, osoby są zazwyczaj albo najpierw przewożone do placówki Straży Granicznej i dopiero potem przewożone z powrotem pod granicę, albo zmuszane bezpośrednio do powrotu na Białoruś bez uprzedniego przewiezienia na placówkę. W strefie przygranicznej nie mają dostępu do żywności, wody, pomocy medycznej ani schronienia, często cierpią z powodu efektów spowodowanych użyciem gazu łzawiącego, nie mając możliwości usunięcia go z ciała i odzieży. Liczne zeznania wskazują, że na każdym etapie zatrzymania osoby są często poddawane dodatkowej przemocy, w tym użyciu gazu łzawiącego, pobiciom, groźbom i szyderstwom. Powszechne są kradzieże i niszczenie mienia oraz ignorowanie chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową. Dodatkowo, warunki panujące na granicy

⁶ K. Augustová, J. Sapoch, Border Violence as Border Deterrence. Condensed Analysis of Violent Push-Backs from the Ground, „Journal for Critical Migration and Border Regime Studies” 2002, nr 5(1), <https://movements-journal.org/issues/08.balkanroute/12.augustova,sapoch--border-violence-as-border-deterrence.html> [data dostępu: 8.04.2024].

umożliwiają inne formy niehumanitarnego lub poniżającego traktowanie. Przykładowo zimą zgłaszane nadużycia obejmują przymusowe rozbieranie z odzieży oraz długotrwałe wystawianie na działanie zimnej wody, śniegu lub zamrożonego gruntu, co powoduje poważne cierpienie fizyczne.

Zgłoszenia wywózki – wywózki zgłoszone w danym okresie raportowym przez osoby, które doświadczyły ich bezpośrednio lub były ich naocznymi świadkami/świadkiniami. Liczba wywoźek może być większa niż liczba osób.

Zgłoszona przemoc – Zgłoszone przypadki przemocy nie będącej samym aktem pushbacku doświadczonej przez osoby migrujące. Podział na podkategorie w zależności od sprawców: służb polskich, służb białoruskich lub nieznanymi (polskich albo białoruskich). Jedna osoba może doświadczyć przemocy od różnych sprawców, kategorii nie należy sumować w celu określenia liczby osób.

Zgłoszona przemoc Polska – zgłoszone przypadki przemocy, doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do polskich służb mundurowych: Straży Granicznej, Policji, Wojska Polskiego, Wojsk Obrony Terytorialnej.

Zgłoszona przemoc Białoruś – zgłoszone przypadki przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do białoruskich służb mundurowych

Zgłoszona przemoc NN – zgłoszone przypadki przemocy w których na podstawie użytych w relacji sformułowań i podanej lokalizacji nie można jednoznacznie określić czy sprawcami były służby polskie czy białoruskie.

Liczba interwencji terenowych – liczba interwencji humanitarnych podjętych przez zespoły terenowe w odpowiedzi na zgłoszenie potrzeby wsparcia lub przypadkowe spotkanie osób w drodze na terenie przygranicznym.

Liczba zmarłych – wszystkie znane ofiary reżimów granicznych Polski (działającej również jako kraj członkowski Unii Europejskiej) i Białorusi – osoby zmarłe w drodze na szlaku wschodnioeuropejskim, na granicy polsko-białoruskiej, po obu jej stronach. Przypadki śmierci osób, które zmarły poza tymi obszarami, ale ich śmierć związana jest z przekraczaniem tej właśnie granicy, rozpatrywane są indywidualnie przez Zespół ds. Monitoringu Śmierci na Granicy (BDMG), aby uniknąć arbitralnego włączenia lub pominięcia konkretnej osoby. Dane są weryfikowane i uzupełniane. Spodziewamy się, że za czasem mogą pojawić się dane o większej liczbie osób zmarłych, również z rozpatrywanego tu okresu.

Urazy w wyniku muru – urazy powstałe podczas przekraczania zabezpieczeń na granicy polsko-białoruskiej, np. urazy ortopedyczne, złamania, skręcenia a także rany od drutu żyłkowego.

Osoby z grup podatnych na zranienie – osoby szczególnie narażone w kontekście reżimu granicy polsko-białoruskiej ze względu na następujące przesłanki:

Wiek	<ul style="list-style-type: none"> - dzieci - dzieci bez opieki - osoby powyżej 45 roku życia - osoby powyżej 60 roku życia
Przesłanki medyczne	<ul style="list-style-type: none"> - ciąża - choroba lub choroba przewlekła - niepełnosprawność - uraz

Przesłanki sytuacyjne*	<ul style="list-style-type: none"> - osoby, które doświadczyły przemocy seksualnej - osoby narażone na przemoc ze względu na płeć - osoby, które doświadczyły tortur - osoby pokrzywdzone w procederze handlu ludźmi
-------------------------------	--

* trudne do zidentyfikowania na etapie interwencji o ile osoba sama nie poinformuje o ich występowaniu

Opracowanie opiera się na danych uzyskanych od osób uczestniczących w opisywanych wydarzeniach. Dziękujemy wszystkim organizacjom pozarządowym, kolektywom i aktywistkom działającym na pograniczu polsko-białoruskim za udostępnienie nam raportów i notatek z przeprowadzonych interwencji. Szczególne podziękowania należą się wszystkim osobom w drodze, które zdecydowały się podzielić własnymi doświadczeniami.

WSPIERAJ NAS!

Możesz wesprzeć naszą działalność przekazując darowiznę:

Stowarzyszenie We Are Monitoring

51 1090 1056 0000 0001 5481 1903

Twarda 18, 00-105, Warszawa

Tytuł przelewu: „**Darowizna na cele statutowe**” lub korzystając z bramki płatności na naszej stronie:

<https://wearemonitoring.org.pl/wplac/>